

MUZAFFER İZGÜ'NÜN ÇOCUK ROMANLARINDA KARAKTER İNCELEMELERİ¹

THE CHARACTER ANALYSIS IN CHILDREN'S NOVELS OF MUZAFFER İZGÜ

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet İhsan KAYA

Gaziantep Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, Gaziantep/Türkiye

Hasan SARIKAYA

MEB, Öğretmen, Gaziantep/Türkiye

Article Type : Review Article / İnceleme Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.974>

Reference : Kaya, A.İ. & Sarıkaya, H. (2018). "Muzaffer İzgü'nün Çocuk Romanlarında Karakter İncelemeleri", *International Social Sciences Studies Journal*, 4(24): 5072-5080

ÖZ

İtibarı temeller üzerine kurgulanan romanlar, tarihî süreçte felsefi ve edebî akımların etkisiyle daha gerçekçi bir hâle gelir. Bu süreçte değişiklik gösteren roman unsurlarından kişiler sayı olarak azalır, tek boyutluluktan çok boyutlu bir yapıya bürünür. Zamanla anlatının kişileri kurgunun en önemli unsurlarından biri olarak ve eserin kimliğini oluşturur. Söz konusu romanların çocuklar için kaleme alındığı düşünülürse, özellikle karakter seçimi ve karakterlerin geliştirilmesinde daha dikkatli ve titiz olunması gerekir. Bu hassasiyeti eserlerinde uygulamaya çalışan önemli çocuk edebiyatı yazarlarından biri de Muzaffer İzgü'dür. İzgü, izlenimciliği ve kendine has mizahî üslubuyla çocuklar için yazdığı eserleriyle okuyucuları güldürürken düşündürmeyi de ihmal etmez. Roman kişilerini seçerken de hayata olumlu bakan ve okuyucunun kolayca özdeşim kurabileceği karakterler yaratmaya çalışır. İlgiyle okunan yazarın eserlerinde karakterlerin nasıl seçilip kurgulandığı, merak konusu olmuştur. Bu çalışmada Muzaffer İzgü'nün çocuk romanlarındaki karakterlerin geliştirme biçimleri, nitelikleri ve çeşitleri üzerinde durulmuştur. Araştırma evreni, İzgü'nün çocuk romanları olarak belirlenen çalışmada, örneklem olarak da Ökkeş Kapıcı, Can Dayım, Kabakçı Amca, Uçtu Uçtu Ali Uçtu, Ekmek Parası ve Kuşadalı Metin Kaptan adlı eserleri seçilmiştir. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman (belge) inceleme yöntemine başvurulmuştur.

Anahtar kelimeler: Çocuk romanı, Karakter, Muzaffer İzgü.

ABSTRACT

The novels which are constructed on conventional bases have a more realistic structure with the effect of philosophical and literary movements in the historical process. Within this process, the persons, which are one of the novel elements showing a change, decrease in number and turn into a multi-dimensional structure from the one dimensional structure. In time, the persons of the narrative become one of the most important elements of fiction and form the identity of the work. Taking into account that mentioned novels are written for children, it is especially necessary to be more careful and meticulous while selecting and developing the characters. Muzaffer İzgü is one of the important children's literature writers who try to apply this sensitivity in his works. Thanks to his impressionist feature and unique humorous style, İzgü doesn't neglect to make the readers to think while entertaining in his works written for the children. He tries to create positive characters with whom the readers can easily form an identification. The question how the characters are chosen and fictionalized in the works of the writer which are read curiously has been a matter of interest. In this study, the development ways, qualifications and types of the characters in the children's novels of Muzaffer İzgü and are analyzed. The universe of the study was determined as the children novels of the author and the books such as Ökkeş Kapıcı, Can Dayım, Kabakçı Amca, Uçtu Uçtu Ali Uçtu, Ekmek Parası ve Kuşadalı Metin Kaptan were cited as examples. In this study, means of documentation research method, which is one of the qualitative research methods is used.

Key words: Children novel, Character, Muzaffer İzgü.

¹ Bu makale Dr. Öğr. Üyesi Ahmet İhsan KAYA'nın danışmanlığında Hasan SARIKAYA tarafından yazılan "Muzaffer İzgü'nün Çocuk Romanlarındaki Karakterlerin İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezi temel alınarak yazılmıştır.

1. GİRİŞ

İnsanın -temel gereksinimleri arasında yer alan- yaratıcılık ve estetik haz alma ihtiyacı çoğunlukla sanat eserleri aracılığıyla karşılanır. Her sanat dalı aynı işlevi gerçekleştirirse de yapısı gereği birbirinden farklılıklar gösterir. Örneğin kelimelerle inşa edilen edebiyat; ulaşılabilirliği, çoğaltılabilirliği, çok boyutluluğu gibi farklı nedenlerle diğerlerine göre daha yaygın kullanılmaktadır. Zira insanlar duygu ve düşüncelerini daha etkili ve güzel aktarmak için genellikle edebiyatı tercih etmektedir. Diğer disiplinlerle uyum içinde olan edebiyat, eğitim bilimleri ile de iç içe olup zamanla çocukları kapsayıp onlara da hitap etmeye başlayan bir yapı kazanır. Çocuk edebiyatı olarak adlandırılan bu yapı, çocuğu merkeze alıp kendine has özellikleriyle edebiyatın bir alt dalını oluşturur. Çocuk ve çocuğa görelilik ilkesini esas alan bu edebiyat, çocuğun duygu ve hayal dünyasını yansıtan, okuyucuları eğitip estetik değerler kazandırmayı amaçlayan bir edebiyat dalıdır.

Sanatçının okuyucuya aktarmak istediği her duygu ve düşünce edebiyatın temel kaynağı olan kitaplar sayesinde gerçekleşir. Çocuklar için yazılan kitapların başında çocuk hikâye ve romanları gelir. Söz konusu kitapların sevilerek okunması ve iletilerin okuyuculara sağlıklı aktarımı önemlidir. Her şeyden önce yazar, kurgusunu sağlam bir zemine oturtmalı, günlük yaşamı ve çocuk gerçekliğini göz ardı etmemelidir. Bilindiği gibi kurgu; zaman, mekân, karakter ve olaydan müteşekkil dört temel unsur üzerinde gerçekleşir (Aktaş, 1991). Eserin çekiciliği ve gerçekliğini sağlayan bu unsurlardan şahıs kadrosuna daha çok önem verilmesi gerekir. Zira zaman, mekân ve olay şahıs kadrosuna göre şekillenir. Olayları başlatıp geliştiren ana unsur olarak görülen karakterler/kişiler “olmadan kurgunun diğer elemanları ölüdür, hele olay hiç yoktur. O halde karakter kurgunun diğer elemanlarının hareketlenmesini, hayatıyet kazanmasını mümkün kılar.” (Karataş, 2014: 60).

Kurguda söz konusu çocuk romanı olunca unsurlara, özellikle şahıs kadrosu ve karakter seçimine daha çok özen göstermek gerekir. Çünkü çocukların kitaplardaki kişilerle/karakterlerle özdeşim kurdukları düşünüldüğünde karakterlerin nitelikli ve doğru geliştirilmiş olması önem arz eder (Karatay, 2007:466); (Yalçın ve Aytaş, 2008: 47). Bu durumda karakterlere hem fizikî ve hem de ruhsal açıdan bakmak gerekir. Çünkü insanlar bu iki yönden bir bütündür. Her şeyden önce roman kişileri abartıdan uzak iyi geliştirilmiş, etkin bir kişiliğe sahip olmalıdır. Okuyucunun ilgisini canlı tutacak nitelikler barındırmalı, çocuğun duygu ve hayâl dünyasına uygun, seçilmelidir (Kıbrıs, 2006:142); (Güleç ve Geçgel, 2002: 184). Bu kişiler “aile, yurt, ulus, doğa ve yaşam sevgisi, özveri ve dayanışmanın önemi, kişilerarası davranışlarda hoşgörü ve sempati, doğruluğun, dürüstlüğün, yiğitliğin değeri, çalışkanlık ve görev duygusu gibi” değerleri kazandıracak yapıda olmalıdır (Kıbrıs, 2006: 26). Aynı zamanda “çocuğun hayata bağlanmasına, başkalarıyla sağlıklı ilişkiler geliştirmesine ve iyimser olmasına yardımcı olmalıdır.” (Zengin ve Zengin; 2007:127).

Okuyucu, anlatıda birbirine benzeyen karakterleri görmek istemez. Bunun için farklı sosyo-ekonomik çevre ve değişik kültürden kişilere yer vermek sūretiyle anlatı renklendirilebilir (Çılgın 2007:15). Yazarlar bu süreçte iyi, doğru ve güzel olanı yansıtmak için ideal karakterler geliştirmeye çalışır. Ancak bunu yaparken gerçeklik konusunu göz ardı etmemelidir. Bu denge sağlanamazsa seçilen kişiler, zamanla okur karşısında güvenilirliğini yitirir. Aynı zamanda anlatı kişilerinin okuyucuyu ikilemlenmiş durumlara düşürdüğü de olur. Bu konuda dikkatli davranılırsa okuyuculara ahlaki adımların neler olduğuna dair farkındalık kazandırmış olur (Sever, 2010; Celepoğlu 2007: 167).

Çocuklar sadece çocuk karakterlerle değil aynı zamanda yetişkinlerle de özdeşim kurar ve her yönden onlara benzemeye çalışır. Özdeşim yoluyla eğlenme, keşfetme ve kendini çeşitli yönlerden geliştirme fırsatı yakalar. Bu da gerçeğe uygun karakterlerle mümkün kılınabilir (Gökşen, 1985:114; Sever, 2010: 77). Gerçeğe uygun karakterlerin bulunduğu çocuk edebiyatı niteliklerine uygun kitaplar, başta okuyucu olmak üzere aile, okul ve toplumu olumlu yönde etkiler ve bir bakıma çarpan etkisi gösterir. Toplum üzerinde bu denli etkisi olan edebi ürünler ve yazarları hakkında çalışmalar yapılmalıdır. Türk edebiyatı alanında çocuklara yönelik eserleriyle tanınan, evrensel, millî ve ahlâkî değerlerin aktarımını önemseyen Muzaffer İzgü'nün eserlerinde karakter seçimi konusunda nasıl bir yol izlediği çalışmamızın temelini oluşturmaktadır.

2. KARAKTER KAVRAMI VE KARAKTER GELİŞTİRME

Roman ve hikâyenin unsurları üzerine yapılan çalışmalarda daha çok karakterler üzerinde durulduğu söylenebilir. Bu türler çocuk ve gençlere yönelik yazılınca karakter konusu biraz daha önem kazanır. Yazar, karakterlerini belirleyip geliştirirken daha titiz davranmalıdır. Anlatılarda seçilen karakterler araştırmacılar tarafından özelliklerine göre kapalı-açık, devingen-durağan (Sever, 2010); düz-yuvarlak (Foster, 1982), sabit-hareketli (Uç, 2006: 69) gibi farklı şekillerde isimlendirilmektedir.

Kapalı karakterler tek yönlü olup hakkında fazla bilgiye yer verilmeyen kişilerden oluşur. Düz (yalınkat) olarak da ifade edilen kapalı “karakterler ilk planda ‘tip’leri hatırlatır.” (Çetişli, 2016: 91). Bu karakterler ana karakterlerin iyi geliştirilmesi için kullanılan ve onu destekleyen yan karakterler olarak değerlendirilebilir. Açık olan ise yuvarlak karakter olarak da tanımlanmaktadır. İnandırıcı nitelikleriyle öne çıkan bu kişiler birçok özelliğiyle okura tanıtılır (Sever, 2010:104-105). Bunlar çok yönlü, çok cepheli, sıradan olmayıp çarpıcı nitelikleri, özellikleri olan kişilerdir. Kapalı karakterlerin zıttı olan açık karakterler, okuyucu tarafından iyi tanınan, çeşitli özellikleri bünyesinde barındıran, “psikoloji ve karakter bakımından büyük bir derinlik ve zenginlik” gösterir (Foster, 1982:114). Devingen yapıya sahip karakterlerde ise değişim söz konusudur. Yani söz konusu kişi eser sonuna kadar değişim göstermek zorundadır. Bunun zıttı olan durağan karakterlerde ise değişim yaşanmaz, eserin sonuna kadar aynı kalırlar.

Bir roman kişisi; kapalı (düz), açık (yuvarlak), devingen (hareketli), durağan (sabit) olarak belirtilen karakter özelliklerinin birçoğunu bünyesinde barındırabilir. Roman unsurlarını yerinde kullanmakla eserlerini daha gerçekçi kılmak isteyen yazarlar, okuyucunun ilgisini yüksek tutmak ve mesajı daha etkili aktarmak için karakter seçimine özen göstermelidir. Eğer karakterler aracılığıyla okuyucuya birtakım duyarlıklar kazandırılmak isteniyorsa, özelliklerinin kafa karışıklığına yer verilmeyecek şekilde geliştirilmesi önemlidir.

Yazarlar karakter seçimi ve gelişimini gerçekleştirirken kişilerin davranışlarını, eylemlerini, konuşmalarını ve fiziksel özelliklerini (dış görünüşlerini) göz önüne alırlar. Ayrıca yazarın yorumu ve romanın diğer kişilerinin karaktere bakışı da önemlidir (Lukens, 1999; Akt. Sever, 2010:92). Çetişli (2004: 80), karakter geliştirmenin “blok/statik tanıma ve dinamik tanıma” yoluyla gerçekleşeceğini ifade eder. Tekin ise, “açıklama yöntemi ve dramatik yöntem” olarak karakter geliştirme yollarını belirler. Açıklama yönteminde anlatıcı, karakterin niteliklerini doğrudan okuyucuya aktarır. Dramatik yöntemdeki aktarım ise karakterin davranışları, tutumları, diğer karakterlerle olan ilişkileri aracılığıyla dolaylı olarak gerçekleşir. Karakter geliştirmede bu iki yöntemin aynı anda kullanılması okuyucunun karakterleri daha iyi tanıyıp onlarla bütünleşmesine katkı sağlar (Tekin, 2016: 93).

3. MUZAFFER İZGÜ’NÜN ÇOCUK ROMANLARINDAKİ KARAKTERLER

Roman ve öykü kitaplarının nitelikleri bir bakıma yazarın karakter seçimi ve geliştirmesi ile doğru orantılıdır. Karakterin seçimi ve geliştirilmesi de asıl kahramanların incelenmesiyle elde edilir. Bu bağlamda Muzaffer İzgü’yü değerlendirmek için onun kaleme aldığı *Ökkeş Kapıcı*, *Can Dayım*, *Kabakçı Amca*, *Uçtu Uçtu Ali Uçtu*, *Ekmek Parası* ve *Kuşadalı Metin Kaptan* romanlarındaki baş kişiler değerlendirmeye alınmıştır.

3.1. Ökkeş Kapıcı Romanı

On kitaptan oluşan Ökkeş serisinin dördüncüsünü *Ökkeş Kapıcı* oluşturur. Serinin tamamında olduğu gibi çalışmamıza konu olan bu dördüncü kitapta da baş kişi Ökkeş’tir. Ökkeş dayısıyla birlikte İstanbul’a yolculuğa çıkar. Olaylar, yolculuk sırasında ve İstanbul’da yaşanır. Küçük bir köyden yola çıkan çocuğun uzun bir yolculuğu ve büyükşehirde yaşadığı olaylar konu edindir.

Yazar, Ökkeş karakterini geliştirirken dramatik yöntemi tercih eder. Kendi davranışları, konuşmaları ve diğer kişilerle girdiği etkileşimler aracılığıyla okuyucuya tanıtılır. Ökkeş’i gerçeğe uygun bir karakter olarak kurgulayan yazar, onun özelliklerini açık, çelişkisiz ve tutarlı bir şekilde ortaya koyar. Açık karakter özelliği gösteren Ökkeş, kitap boyunca değişiklik göstermediği için durağan yapıdadır. Ancak eğlenceli, orijinal, olumlu özellikleriyle okuyucunun dikkatini çekmeyi başarır. Bu özelliklerinde tutarlılık göstermesi, açık, inandırıcı bir yapıda olması okuyucunun ilgisini çekmekte ve onunla özdeşim kurmasını kolaylaştırmaktadır.

Dayısı Ökkeş’i İstanbul’a götürmek isteyince çok sevinir. Sevincini göstermek ve haberi herkese duyurmak için bahçedeki büyük ağaca tırmanır. Babasının ağaçtan inmesini istemesine rağmen inmez ve onun onayını bekler. İstanbul’a gideceğini öğrenen Ökkeş, ağaçta mutluluk duyan kediler gibi yapar ve bağırmağa başlar:

“Gidiyom, İstanbul’a gidiyom!”

Babası:

‘İn oğlum gece vakti düşersin duttan.’ dediyse de Ökkeş:

‘İnmem de inmem.’ dedi. ‘Sen hı demedikten sonra inmem.’

‘Oğlum in bir düşünelim taşınalım ninenle konuşalım.’

‘İnmem buba, inmem.’ (s. 6).

Ökkeş'in bu orijinal, eğlenceli özelliği kitap boyunca sürer. Mesela Ökkeş, İstanbul yolculuğu sırasında bunalan yolcuları ve sıkıcı ortamı değiştirmek için türküler söyler. Türkülerle eğlenen yolcular, Ökkeş'e eşlik ederek eğlenmeye başlarlar. Bu özelliğini İstanbul'daki komşularıyla ve iletişim kurduğu kişilerle de sürdürür. Renkli kişiliğiyle rahat iletişim kuran Ökkeş'in aynı zamanda yardımsever ve hayvanseverlik gibi birtakım özellikleri olduğu da söylenebilir. Nitekim Ökkeş, hayvanlarla ilgilenir, onlarla da dost olur ve yer yer sohbet eder:

"Ah oğlum, şu hayvanlarla konuşmak huyundan bir türlü vazgeçmeyeceksin. Hayvan ne bilsin senin İstanbul'a gittiğini."

Ökkeş:

'Biliyor baba.' dedi. 'İçini çekti.'

'Kim?'

'Kara tavuk. İçini çekti, keşke ben de seninle gidebilsem.' dedi." (s. 17).

Çalışkan, yardımsever, eğlenceli, meraklı, saygılı, insanlarla iyi iletişim kuran bir yapıya sahip olan Ökkeş, çocuk okurun dünyasına yakın bir karakter özelliği gösterir. Ancak inatçı, endişeli ve sabırsız oluşu da onun olumsuz taraflarının olduğunu gösterir. Bu özelliklerin gerçekliği sağladığı düşünülebilir ancak sıkça vurgulaması kitabın çekiciliğine zarar vermektedir. Eserlere bir bütün olarak bakıldığında okuyucunun karakterin daha çok olumlu özelliklerini örnek alabileceği söylenebilir.

3.2. Can Dayım Romanı

İsmi yeğeniyle iyi ilişkiler kuran bir dayıdan alan roman, dayı ile yeğen arasındaki ilginç arkadaşlık üzerine kurgulanır. İşinden ayrılıp yeni bir iş bulmada zorlanan Can dayı vaktini ilkökul çağlarındaki yeğeni Ümit'le oynayarak geçirir. Eğlenceli kişiliğiyle yeğenin kalbini fetheden Can, vaktini boşa geçirdiği için babasıyla çatışmalar yaşar. Olaya hareketlilik ve gerçeklik sağlayan bu çatışmalar, aynı zamanda karakterlerin tanınmasına yardımcı olur.

Bu romanda olaylar Can dayının etrafında yaşanır, asıl kişi olan Can karakteri hem dramatik hem de açıklama yoluyla okuyucuya aktarılmaktadır. Karakterin günlük yaşamdaki olaylar karşısındaki tutumu dramatik gelişime yöntemini gösterir. Aynı zamanda romanın anlatıcısı olan Ümit'in ifadeleri de açıklama yolunu göstermektedir. Her iki aktarım yolunun kullanılması Can'ın daha iyi tanıtılmasında etkili olur.

Can yer yer değişimler gösteren biridir. Çeşitli yönleriyle tanıtılan Can'ın "açık"; olayların akışında değişimler göstermesi nedeniyle de "devingen" karakterde olduğu söylenebilir. Bu da karakterin doğru şekilde geliştirildiğini göstermektedir.

Can dayı; iyimser, yaratıcı, eğlenceli, küçük şeylerden mutlu olabilen, kitap okumaktan ve insanı geliştiren birtakım etkinliklerden hoşlanan, çocuklarla iyi vakit geçirebilen, ailesine karşı saygılı, gerektiğinde kendi doğrularını savunabilen biri olarak yaratılır. Yazar, bu eserinde çocukların yetişkinleri örnek alıp onlarla özdeşim kurabileceklerini dikkate alır ve bu karakteri okuyucularıyla özdeşim kurabilecekleri özellikte yaratır. Nitekim Ümit, dayısını çok sever ve onu örnek alır.

Can Dayı, hoşça vakit geçirilen biri olmakla beraber hayvanları koruyan ve yardımsever biri olarak tanıtılır. Zira o, sokak kedilerini besleyen, komşuların yardımına koşan biridir:

"Dayım her zaman dükkândan çıkarken bir yığın ciğer parçası alırdı. Bunları yolda gördüğü kedilere dağıtırdı. O denli çok severdi ki kedileri." (s. 19).

'Dayım herkesin işine koşardı; komşuların basit elektrik işleri olsun, su işleri olsun, onarıcıdan önce dayımı çağırırlardı.' (s. 32).

İşinden ayrılan Can, uzun süre boşa kalınca babasıyla çatışmalar yaşar. Babası Can'ın zamanını çocuk gibi eğlenerek geçirmesini kabullenemez ve onunla tartışır. Can onun sert çıkışlarına sessiz kalarak tepki göstermez. Anlatıcı konumunda olan Ümit, dayısının bu durumuna üzülür ve durumu şöyle dile getirir:

"Ah, en çok o zaman üzüliyordum, dedem de anneannem de her zaman aynı sözü söylüyorlardı dayıma."

'Şu çocuk denli aklın yok.' deyip beni gösteriyorlardı.

Dayım aldırılmıyordu, ama o zaman dayımın gözünün ışığı bana daha azmış gibi geliyordu. Gözleri donuklaşıyordu, hızlı hızlı kalkıp inen elleri yavaşlıyordu, benden gözlerini kaçırıyordu." (s. 11).

Can, kitabın sonuna doğru sessizliğini bozar, babasına karşı kendini savunarak haklı olduğu noktaları dile getirmeye çalışır. Bu durum Can'ın devingen bir karakter olduğunu ve onun düştüğü ikilemden doğru karar vererek çıkabildiğini gösterir. Böylece yazar, sezdirme yöntemiyle, Can üzerinden, okuyucuya kendini ifade etme ve haklarını aramanın önemini vurgulamaya çalışır.

Romanın incelenen diğer karakteri Ümit ise dayısı Can'ın yaşadığı olayların gerçekleşmesinde etkilidir. Aynı zamanda romanın anlatıcısı olan Ümit, kitap boyunca çok sevdiği ve rol model olarak gördüğü dayısını gözlemler ve onun yaşadıklarını okuyucuya aktarır. Ümit'in bazı özellikleri dayısıyla aynıdır. O da çelişkili bir yapıya sahip olmadığı gibi birbirlerini tamamlar niteliktedir. Yazar, Ümit'in fedakâr, paylaşımcı ve küçük şeylerden mutlu olma özelliklerini açıkça ifade etmeye çalışır. Zor günlerinde hep dayısının yanında olan Ümit, onunla birlikte bisiklet sürüp tren geçişlerini izleyerek mutlu olur:

“Ben de harçlıklarımı biriktiriyordum artık. Dayım ufacak motosikletimizi alırken ona verecektim, benim de katkım olacaktı.” (s. 94).

“İkimiz de bisiklete binmeyi, kentten uzaklaşmayı seviyorduk. Bir de ortak mutluluğumuz trenleri izlemektir.” (s. 68).

Tek yönlü olmayan Ümit, açık karakter özelliği gösterir. Ancak kitabın sonuna kadar değişim göstermeyen durağan bir karaktere sahiptir. İzgü, çocuklara Can dayı ile Ümit üzerinden yetişkinler ve aile büyükleriyle iyi iletişim kurmanın yollarını göstermeye çalışır. Yazar, *Can Dayım* romanında asıl kahraman olarak Can'ı seçerek hem çocuklara hem de yetişkinlere gerçek hayatta çocuklarla yetişkinler arasındaki ilişkinin nasıl olması gerektiğine dair göndermelerde bulunur.

3.3. Kabakçı Amca Romanı

Yaşamını köyde geçiren Ali Amca, şehirde yaşayan akrabalarını ziyaret etmek ve çok sevdiği Süha'yla biraz vakit geçirmek için şehre gider. Eser, köy hayatına alışıp tabiatla hemhâl olan Ali Amca'nın şehirde yaşadığı bunalım ve çatışmaları konu alır. Ali Amca şehirdeki ilk günlerinde yeğeni ve ailesiyle hoşça vakit geçirir. Ancak daha sonra şehir yaşamına ayak uydurmakta zorlanır. Yaşadığı olaylar karşısında bunalır ve köyüne dönmek zorunda kalır.

Olaylar büyükamca ile Süha etrafında yaşanır. Dramatik yöntemle geliştirilen Ali Amca'nın karakter özellikleri onun davranış ve tutumları ile okuyucuya aktarılır. Bu sebepten yazarın, karakteri dramatik yolla geliştirdiği söylenebilir. İnandırıcılığı arttıran bu yöntemde karakterin özellikleri ayrıntılı ve tutarlı bir biçimde ortaya konulmuştur. Açık karakter özelliği gösteren büyükamca, roman boyunca durağan karakter olma özelliğini de sürdürür.

Büyükamca sürprizlerle dolu, renkli, eğlenceli yönüyle okuyucunun ilgisini çeker. Köyden getirdiği kabaklarla güzel süs eşyaları yapar ve çevresindekilere hediye eder. Yaratıcılığı ve yenilikleriyle insanların sevgisini kazanan büyükamca, çevresine pozitif enerji verir. Çocuklara sürprizlerden hoşlandığını anlatırken yaşadığı bazı olayları şöyle dile getirir:

“Çocuklar siz ne diyorsunuz bilmem ama ben şaşkınlık diyorum, Durdunaz Yengenizi şaşırtmaya bayılırdım. Komşuya gitmiş gelmiş, bir bakardı ki kapıyı maviye boyayıvermişim, şaşar kalırdım veya o gelinceye dek öyle kardan adam yapardım ki, tıpkısı adam, elinde de süpürge, ama çalgı gibi çalıyor böyle dım dım dım... Gülüyordu büyükamca.” (s. 64).

Yazar, romanı çekici kılmak için büyükamcaya köy hayatıyla şehir hayatının çatışmalarını yaşatır. Yaşam dolu bir karaktere sahip olan büyükamca, şehir hayatına pek alışamaz. Şehirde insanların kendilerini sınırlayan kuralları koymasına bir anlam veremez. Köyünde tabiatın güzellikleriyle iç içe yaşayan Ali Amca, insanı mekanikleştiren çalar saat, televizyon, otobüs ve arabalara bile tahammül edemez. Yazar, okuyucuya modern kültürün hakim olduğu sünî şehir hayatının -musluktan geceleyin su akması, hayvanların hayvanat bahçesine hapsedilmesi gibi- olumsuz yönlerini okuyucuya aktarır.

Yeğeni Süha'nın, kendisine şişelere konmuş içme suyu satın alınacağını duyunca şaşırır ve şunları söyler:

“Babam:

‘İstersen sana şişe suyu alalım Büyükamca.’ dedi. Büyükamca sordu:

‘O da ne ki?’

‘Yani şey amca, Pınaroluk’un suyu şişenin içinde.’

Büyükamcam mavi gözlerini çakmak çakmak açtı:

'Yani parayla?' dedi.

Babam başını sallayınca, Büyükamca:

'Ah şu kentli, kentlinin her şeyi parayla.' dedi. *Sonra otobüsle gelirken yolda tuvalete gittiğini, orada bile kendisinden para aldıklarını söyledi.*" (s. 35).

Tabiat sevgisiyle dolu olan karakterin tutumluluğu ve özgürlüğüne düşkünlüğüyle de ön plana çıktığı görülür. Bu yönleriyle okuyucuya olumlu iletilerin aktarımında etkili olduğu söylenebilir. Diğer yönden büyükamca bazen küçük hileler ve hoş olmayan davranışlar da sergiler. Olumlu özellikleriyle ön plana çıkan asıl karakterin tam anlamıyla idealize edilmeyip gerçekçi bir yapıda olduğu söylenebilir.

Can Dayım romanında olduğu gibi bu romanda da asıl karakter yetişkin bir kişi iken çocuk olan Süha da ikinci dereceden bir karakter rolü üstlenir. Tıpkı Ümit gibi Süha da olayları okuyucuya aktaran anlatıcı konumundadır. Süha'nın karakter özellikleri de davranışları ve diğer roman kişileriyle girdiği etkileşimler yoluyla okuyucuya aktarılır. Süha; sorumluluklarının bilincinde, aile büyüklerine karşı saygılı, meraklı, gözlemci ve paylaşımcı biridir. Nitekim büyükamcasının geleceğini öğrenince kendi yatağını misafirlerine verir ve bundan bir rahatsızlık duymaz:

"Annemle birlikte büyükamcayla yengenin kalacağı odayı hazırlıyorduk. Benim karyolamı birer ucundan tutarak salona taşıdık, koltukların arkasına yerleştirdik. Evimize ne zaman yatılı konuk gelse benim karyolam taşınırdı. Sevindirirdim." (s. 6).

Büyükamcasıyla gezintiye çıkan Süha; ona şehri tanıtır, onunla uzun süre vakit geçirir. Amcasını seven ve onun yaptıklarını ilgiyle karşılayan Süha'nın karakterinde bir değişim yaşanmaz. Durağan karakter özelliği gösteren Süha'nın özellikleri detaylı anlatılmıştır. Okuyucunun tanımasına bir yönüyle engel olan bu anlatım tarzıyla Süha ikinci plana atılmış; okuyucunun onunla özdeşim kurması zorlaşmıştır.

3.4. Uçtu Uçtu Ali Uçtu Romanı

Roman, anne ve babası Almanya'ya giden ilkokul çağlarındaki Ali ile ninesi Hayriye Hanım'ın yaşadığı olaylar üzerine kurgulanır. Ali, anne ve babasının Almanya'ya gitmelerine hüzünlenir ve onların yanına gitmek için yollar arar. Bir gün ninesine haber vermeden evden çıkan Ali, bir kuş gibi uçarak annesine ulaşacağını düşünür. Uçmak için yüksek bir yere çıkıp kendini boşluğa bırakır ve yaralanarak hastaneye kaldırılır. Hastanede kendisiyle ilgilenen bir hemşire ile arkadaş olur. Hemşirenin yardımıyla anne ve babasına mektuplar yazar. Oğlunun içinde bulunduğu durumu anlayan anne ve baba Türkiye'ye gelerek çocuklarına kavuşur.

Yazar, yarattığı kişiler hakkında açıkça bilgilere yer vermez. Karakter geliştirme yöntemi olarak olay akışında diyalogun ön planda olduğu dramatik yöntemi seçer. Romanın asıl kişisi ve anlatıcısı olan Ali, ninesi Hayriye Hanım'la çatışmalara dayalı bir dizi olaylar yaşar. Ali'nin kişilik özellikleri farklı boyutlarıyla anlatıldığı için açık karakter özelliği gösterir. Ancak anne ve babasına aşırı derecede bağlılığından kaynaklanan çelişkili birtakım davranışlar sergilemesi de gözlerden kaçmaz. İnatçı bir yapısı olan Ali, küçük olaylar karşısında hırçınlaşır, ninesiyle tartışmalara girer. Yine bir gün Ali ninesinden harita almak için para ister ancak bu parayla harita yerine top alır:

"Atlas parasıyla futbol topu aldım. Zaten öğretmen falan istememişti, ama bu topu nasıl eve sokacaktım." (s. 42).

Annesini özleyen Ali annesinin fotoğrafını alır ve onu bırakmak istemez. Ninesi de artık o fotoğrafı bırakmasını ister ve aralarında şu diyalog yaşanır:

"Aboov çocuk, aksi çocuk, anası gibi aksi çocuk."

'Benim annem aksi değil ki.'

'Sen onu bana sor.'

'Aksi olsaydı Almanya'ya gitmezdi ki.'

'Ninem resme yapıştı. O çekti, ben çektim, o çekti, ben çektim.' (s. 18).

Ali bazen ninesine yalan da söyler. Ona çalışmak için berbere gideceğini söyler, ancak berbere gitmek yerine gezip tozar:

“Bir gün sonra da berbere gitmedim. Sabah evden berbere gidiyorum diye çıkıyordum, akşama dek sokaklarda oynuyor, parkları geziyor, garajın orada otobüsleri izliyor, ondan sonra eve gidiyordum.” (s. 55).

Ali, kitap boyunca ailesinden uzak yaşayan bir çocuğun psikolojisini yaşar. Bu durum okuyucuyu olumsuz etkiler ve okuyucunun Ali’yle özdeşim kurmasını zorlaştırır.

Okuyucu, romanın ikinci kişisi olan Hayriye Hanımı Ali’nin anlattığı kadarıyla tanır. Ayrıca Hayriye Hanım’ın olaylar karşısında takındığı tutum da onun karakter yapısı hakkında bilgiler verir. Hayriye Nine, eser boyunca tutarlı bir kişilik özelliği gösterir. Açık karakter özelliği gösteren karakterimiz, huysuzluğuyla ön plana çıkar. Ayrıca kışkanç, küçük şeyleri kafasına takan, yer yer sinirli ve takıntılı tavırlar da sergiler. Durağan bir karakter özelliği gösteren Hayriye Nine, Ali tarafından şöyle tanıtılır:

“Benim annem de gülerdi. Kocaman kara gözleri gülünce daha güzel olurdu, benim annem. Hep gülerdi ama ninem hiç gülmüyor. Şimdi de gülmüyor, öyle asmış ki yüzünü.” (s. 8).

Yazar, nineyi sürekli şikayet eden biri olarak gösterir. Nine, bir gün torunuyla ayakkabı almaya gittiklerinde kazarak ayağına basan birine uzun süre söylenip durur:

“Ninemi bilirim, azıcık bir yanına bir şey olsa hep onu söyler, konuşur. Otobüsten topallayarak indi, yolda topallayarak yürüdü. Otobüste ayağına birisi basmıştı. Ninem de kaç ‘kör olasıca’yı art arda sıralamıştı.” (s. 8).

İzgu’nin anne-babasından ayrılmış bir çocuk ile tahammülsüz bir yaşlı nineyi karakter olarak seçmesi olay akışı ve mizahî üslubu kullanmasında iyi bir tercih olabilir. Ancak eğitsel iletilerin aktarılması ve karakterler ile okuyucu arasında özdeşim kurulması bağlamında doğru bir seçim olduğu söylenemez.

3.5. Ekmek Parası Romanı

Romanda; ağabeyi, babası ve annesiyle birlikte gecekonduya yaşayan Kemal’in verdiği yaşam mücadelesi anlatılmaktadır. Bir sel felaketinde evleri yıkılan aile yakın bir komşularına sığınır ve onlarda yaşamaya başlar. Sıkıntılarına bir de annenin hastalığı eklenince Kemal ve ailesinin yaşam mücadelesi hayli zorlaşır. Bu zorlu süreçte Kemal, eğitimine devam ederken seyyar satıcılık yapar, babası ve ağabeyine her konuda yardımcı olmaya çalışır.

İzgu, bu romanda kendi hayatından parçalar sunar. Eserin asıl kişisi olan Kemal’i ailece yaşadıkları zorluklar karşısında pes etmeyen biri olarak kurgular. Henüz ilkokula giden Kemal, onurlu bir yaşam sürmeyi kendine ilke edinir. O; dürüstlüğü, çalışkanlığı yanında ailesi ve büyüklerine karşı özverili ve saygılı biridir. Zorluklar karşısında adeta bir yetişkin gibi davranır. Olayları sabırla karşılayıp olumlu sonuçlara bağlamayı bilir. Birçok konuda idealize edilen Kemal, okuyucu tarafından özdeşim kurulacak bir yapıdadır. Bu durum romanın gerçekçiliğini azaltmış olsa da Kemal okuyucunun gözünde olumlu ve güzel bir yer edinir.

Olaylar karşısında olumlu tavırlar sergileyen Kemal, ağır işleri yapmaktan kaçmaz. Bir gün babası kış mevsimi yaklaştığı için eve kömür alır. Normalde kömürü büyüklerin taşıması gerekirken Kemal babası ve ağabeyine yardım etmek için işe koyulur. Bir çocuğun gerçek hayatta kömür taşıma işinden sıkılıp yorulup kaçması gerekirken karakterimiz, bu işten kendini mutlu edecek çıkarımlarda bulunur.

“Mutluluktan o yürüyüş. Adam olmamız için gerekli olan kömür arabası önde, biz iki kardeş onun ardında, geleceğinden, kışından, soğuktan tasasız yürü Allah yürü! Hele yolda bir çeşme başında durup da kan gibi suyundan kana kana içersen, eline yüzüne çarpıp, yüzünün karasını orana burana iyice sıvarsan, iki kardeş bakıp bakıp kahkahalarla gülersen...” (s. 10).

Yazar, asıl kişiyi açıklamalar yaparak okuyucuya aktarır. Bu yönüyle açık bir karakter olan Kemal eser boyunca değişimler göstermez. Güçlü, çalışkan, mücadeleci, atılgan gibi özelliklerinin değişim göstermeden devam etmesi onun aynı zamanda durağan bir karakter olduğunu da gösterir.

Kemal, bir gün balon almak ister; ancak paraları olmadığı için annesinin kendisine balon alamayacağını düşünür. Ama ne olursa olsun yazın iş bulup çalışarak balonunu alıp ailesine yardımcı olacağını hayal eder:

“Biliyorum annemin parası olmayacaktı ve bana balon alamayacaktı. O an çalışmaya karar verdim ama kararımı ancak yazın uygulayabilirdim.” (s. 70).

Yazar, asıl kişiyi açık, inandırıcı ve tutarlı bir şekilde geliştirmek suretiyle okuyucuya birçok eğitsel iletiyi daha rahat aktarır. Diğer yandan ilkokul çağındaki bir çocuğun ağır yaşam koşullarına maruz kalması gerçeklik ilkesine ters düşüğünü de söylemek gerekir. Ancak toplumun sosyal gerçeklerine göndermeler

yapması ve zorluklara karşı dirayetli olup yaşamın güzelliklerini de görüp onunla mutlu olmayı göstermesi kitabın önemini arttırmaktadır.

3.6. Kuşadalı Metin Kaptan Romanı

Bu romanda annesi ile babası ayrılmış ama babasıyla birlikte yaşamakta olan bir çocuğun başından geçen olaylar anlatılır. Ailevi sıkıntılardan etkilenen Metin'in ilgi ve sevgiye ihtiyacı vardır. O, mutluluğu ve huzuru bir gemi kaptanı olup denizlere açılmakta arar. Günlerini bir gemi kaptanı olma hayaliyle geçirir. Bir gün arkadaşı Kemal'le bir tekneyi alıp kaçırlar. Olayı duyan anne ve baba çocuklarının zarar görmeden kıyıya gelmesi için uğraşırlar. Metin ve arkadaşı yetkililerin yardımıyla güvenli bir şekilde ailelerine kavuşur. Bu olay üzerine anne ve babası tekrar birlikte yaşamaya karar verir.

İzgü bu kitapta da asıl kişiyi hem dramatik hem de açıklama yöntemiyle geliştirir. Farklı yollarla tanıtılan karakter, tutarlı yapısıyla okuyucunun zihninde net bir şekilde yer edinir. Açık karakter olarak geliştirilen Metin, eser sonuna kadar değişim göstermediği için durağan karakter özelliği de gösterir. Çalışkan ve hayvansever gibi olumlu yönleri yanında sorumsuz ve haylazlığı da bulunan Metin'in idealize edilmemiş, gerçekçi bir yapıda olduğu söylenebilir. Yazar, gerçekçiliği sağlama için ailevi sıkıntılar yaşayan bir çocuğun haylazlığını ön plana çıkarır. Bu yüzden arkadaşı Kemal'in babası, Metin'le arkadaşlık yapmaması konusunda uyarılarda bulunur:

“Her seferinde oğluna, Metin’le gezmemesini öğütler, Kemal; olur, anlamında başını sallar; ama biricik arkadaşı Metin’den hiçbir zaman ayrılamazdı.” (s. 30).

Aslında Metin çalışkan biridir, arkadaşı Kemal'le tanıdık lokanta ve fırın gibi esnafa yardım eder. Arttırdıkları paralarla bisiklet parçaları alıp yeni bir bisiklet kurmaya çalışırlar. Bu yaratıcılık ve çalışkanlığı yanında sokakta yaşayan kedilere lokantadan aldıkları yemek artıklarını vererek yardım ederler. Kedilerden birini çok sever ve ona Sarman ismini verir. Hatta ilgilendiği hayvana bir gözlük bile yapar:

“Ölen dedesinin eski gözlüğünü sandıktan çıkarmıştı. Gözlüğün çerçevesine teller yapıştırmış, camları camcıya kestirtip ufaltarak Sarman’a gözlük yapmıştı. Gözlüğü Sarman’ın başına geçiriyor, arkadan bağlıyordu. Gerçekten kedi, gözlüğe kavuştuktan sonra iyi görmeye mi başlamıştı, yoksa gözlüğün hiçbir yararı olmamış da Metin’in yeni buluşunun mu yararı olmuştu, Sarman’ın iştahı açılmıştı.” (s. 11).

Yazar, eserin gerçekçiliğini arttırmak için karakterin olumlu özellikleri yanında olumsuz özelliklerini de verir. Olumsuz özelliklerinin eser boyunca değişmeden devam etmesinin karakter geliştirme ve seçme açısından olumlu olduğu söylenemez.

4. SONUÇ

Çocuklar için roman ve öyküler kaleme alan her yazar, eserini kurgularken anlatı unsurlarını bir kuyumcu titizliğiyle seçer ve düzenler. Şahıs kadrosunu eserin merkezine alarak biraz daha dikkatli davranır. Bu yüzden, roman ve hikâyelerle ilgili çalışmaların çoğunda şahıs kadrosu üzerinde durulduğu söylenebilir. Bir çocuk edebiyatı yazarı olarak Muzaffer İzgü'ye bakıldığında roman karakterlerini genellikle çocuk yaştaki kişilerden ve bazen de okurun özdeşim kurabileceği çocuğun dünyasını iyi bilen yetişkinlerden seçtiği görülür.

İzgü, eserlerindeki asıl kişileri açık karakter olarak seçer ve geliştirir. Bu yapıdaki karakterler eseri daha gerçekçi hale getirir ve okuyucunun daha rahat özdeşim kurmasını sağlar. Yazarın devingen olarak belirlediği karakterler de aynı amaçlara hizmet eder ve eserin çekiciliğini artırır. Ancak durağan olarak belirlenen karakterlerin aynı etkiyi gösterdiği söylenemez. İzgü, belirlediği karakterleri geliştirirken çoğunlukla dramatik yöntem tercih eder ve açıklama yöntemiyle de destekler. Diğer yardımcı kişiler aracılığıyla da asıl karakterleri daha iyi tanıtmaya çalışır.

Her sanatçıda olduğu gibi İzgü de kendi duygu ve düşüncelerini eserleri aracılığıyla okuyuculara aktarmak ister. Bunu da daha çok roman kişileri üzerinden gerçekleştirir. Karakterleri genellikle olaylar karşısında iyimser ve zorluklara karşı dayanıklı olarak yaratır. Küçük şeylerle mutluluğu yakalayabilen bu kişiler, tutarlı ve millî değerleri özümser niteliktedir. Yazarın aynı zamanda, okuyucunun özdeşim kuramayacağı olumsuz, abartılı ve durağan yapılarıyla ön plana çıkan karakterlere de yer verdiği görülür. Çatışma ve merak unsurunu bu kişiler aracılığıyla eserine kazandırır. Böylece esere hem akıcılık hem de gerçeklik sağlamaya çalışır. Bunu yaparken bazen abartıya kaçtığı için dengeyi tam anlamıyla sağlayamadığı da olur.

Muzaffer İzgü, karakterlerini genellikle orta ve alt sınıf ailelerden seçer. Bu kişileri yardımseverliği, çalışkanlığı, kanaatkarlığı, hayvanları ve doğayı korumacılığıyla ön plana çıkarır. Aynı zamanda aile

bireylerini birbirine karşı saygılı, sorumluluk sahibi kişiler olarak yaratır. Bu yönüyle okuyucuyu olumlu etkiler. Ancak İzgü'nün çocuklara yönelik eserlerinin hemen hepsinde aynı özelliğe sahip kişileri seçtiği görülür. Bu tutumuyla yazarın -her kitapta aynı özelliklere sahip karakterler yerine- okuyucunun farklı yapıya sahip bireylerle buluşma isteğini tam anlamıyla karşıladığı söylenemez.

Muzaffer İzgü'nün öykü, roman, çocuk kitapları ve oyun türündeki eserleriyle Türk sanat ve kültür hayatına katkılar sağladığı unutulmamalıdır. Muzaffer İzgü'nün hayatı, sanatı ve eserlerinin farklı boyutlarıyla değerlendirilmesi alan araştırmacılarına ve çocuk edebiyatı yazarlarına farklı ufuklar açacağı bir gerçektir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, Ş. (1991). Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Celepoglu, A. (2007). "Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı", (Ed. Ömer Yılar & Lokman Turan), Çocuk ve Edebiyat, ss. 30-31. Pegem Yayınları, Ankara.
- Çetişli, İ. (2016). Metin Tahlillerine Giriş/2, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Çılgın, A. S. (2006). Çocuk Edebiyatı, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.
- Forster, E. M. (1982). Roman Sanatı (Çev.: Ünal Aytür), Adam Yayıncılık, İstanbul.
- Gökşen, E. N. (1985). Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Güleç, H.Ç. & Geçgel, H. (2002). Çocuk Edebiyatı, Kök Yayıncılık, İstanbul.
- İzgü, M. (2006). Can Dayım, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- İzgü, M. (2007). Kabakçı Amca, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- İzgü, M. (2011). Uçtu Uçtu Ali Uçtu, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- İzgü, M. (2013). Kuşadalı Metin Kaptan, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- İzgü, M. (2014). Ekmek Parası, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- İzgü, M. (2015). Ökkeş Kapıcı, Özyürek Yayınları, İstanbul.
- Karataş, E. (2014). "Çocuk Edebiyatında 'Karakter' Kavramı", Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 33: ss. 60-79.
- Karatay, H. (2007). "Dil Edinimi ve Değer Öğretimi Sürecinde Masalın Önemi ve İşlevi", Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı: 5 (3): ss. 463-475.
- Kıbrıs, İ. (2006). Çocuk Edebiyatı, Tek Ağaç Yayınları, Ankara.
- Sever, S. (2010). Çocuk ve Edebiyat, Tudem Yayınları, Ankara.
- Uç, H. (2006). Roman Eleştirisi Terimleri, Bizim Büro Basımevi, Ankara.
- Tekin, M. (2004). Roman Sanatı, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Yalçın, A. & Aytaş, G. (2008). Çocuk Edebiyatı, Akçağ, Ankara.
- Zengin, A. Y. & Zengin, N. (2007). Çocuk Edebiyatı, Truva Yayınları, İstanbul.